

Асоціація з ЄС у контексті стратегічних пріоритетів розвитку сільських територій України

Досліджуються особливості та чинники розвитку сільських територій України з огляду на перспективу підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Основна увага приділяється мікроекономічним та інституційним аспектам формування аграрної політики, спрямованої на підвищення ефективності сільського господарства та забезпечення збалансованого розвитку господарських комплексів сільських територій України.

Ключові слова: асоціація з ЄС, сільські території, аграрний сектор, економічна політика.

Протягом тривалого періоду часу функціонування сільської економіки в Україні відбувається за інерційним сценарієм, започаткованим ще в період розпаду адміністративно-планової системи господарювання. Відмова від еволюційного алгоритму демонтажу колгоспно-радгоспного ладу спричинила виникнення у сільському господарстві нашої держави значної кількості інституційних дисфункцій та становлення різних організаційно-правових форм квазі-ринкового типу. Більшість із них в подальшому трансформувалися в картельно-інтегровані структури, призвівши тим самим до фактичної «латифундизації» аграрної галузі. Як наслідок, в сучасних умовах характер функціонування господарських комплексів сільських територій у більшості регіонів нашої держави обумовлюється саме діяльністю агрохолдингів.

Водночас, ці агрохолдинги, формуючи основу виробничого та експортного потенціалу вітчизняного аграрного сектора, відзначаються цілою низкою суперечливих, з економічного погляду, характеристик: починаючи від низької ефективності використання наявних земельних і людських ресурсів і завершуючи руйнівним впливом на стан соціальної інфраструктури більшості сільських територій.

Таким чином, подальша еволюція аграрної економіки в руслі латифундизації земельних угідь і утвердження агрохолдингів у ролі основних виробників та експортерів сільськогосподарської продукції загрожує Україні втратою продовольчої безпеки та загостренням соціальної напруги як у сільській місцевості, так і в державі загалом. Це ставить на порядок денний проблему пошуку альтернативних сценаріїв формування економічної політики у сфері розвитку сільських територій і сільського

господарства, ґрунтовану на цивілізованих традиціях, притаманних розвиненим державам світу, насамперед країнам – членам ЄС.

Відтак, сьогодні актуалізується проблематика наукових досліджень, пов'язаних з виявленням чинників розвитку аграрної економіки України в контексті європейської інтеграції, в тому числі і щодо потенційних наслідків підписання Угоди про асоціацію з ЄС та визначення її впливу на функціонування сільських територій нашої держави.

Проблематика розвитку сільських територій України протягом останнього часу ґрунтовно досліджувалась у публікаціях таких вітчизняних авторів, як М. Барановський, О. Бородіна, Ю. Губені, Т. Гоголь, В. Куценко, П. Музика, О. Павлов, І. Прокопа, В. Юрчишин, К. Якуба та інші.

Питанням, пов'язаним з різними аспектами наближення України до ЄС, включаючи виявлення переваг і ризиків підписання Угоди про асоціацію, присвячені праці П. Гайдучького, Ю. Ковбасюка, Я. Малика, В. Манжолі, А. Мокія, О. Полторацького, А. Румянцева, Є. Савельєва, Т. Сидорука, І. Тодорова, А. Філіпенка, О. Шниркова та ін.

Проте більшість досліджень, які представлені в наукових виданнях вищезазначеними та іншими авторами, здебільшого окреслюють часткові аспекти функціонування аграрної економіки в умовах європейської інтеграції нашої держави. При цьому в них не приділяється достатньої уваги чинникам системного впливу на розвиток сільського господарства та сільських територій України в контексті наближення до ЄС. Насамперед це стосується мікроекономічних та інституційних важелів інтеграції вітчизняного сільського господарства у світовий господарський простір.

Метою цієї публікації є виявлення закономірностей і системних взаємозв'язків у процесі розвитку сільських територій України з погляду перспективи підписання Асоціації з ЄС, а також окреслення на цій основі стратегічних пріоритетів формування аграрної політики в короткотерміновій та більш віддаленій перспективі.

На жаль, слід констатувати, що гальмування процесу європейської інтеграції нашої держави, яке було інституціоналізовано відповідним розпорядженням Кабінету Міністрів України [13], швидше за все обернеться призупиненням значної кількості позитивних організаційно-управлінських зрушень, що намітилися у нашій державі протягом останніх років. В першу чергу це стосується потенційної консервації значної кількості інституційних дисфункцій, що обмежують ефективність розвитку сільського господарства та спричиняють економічний занепад сільських територій. Більше того, існує загроза того, що вказані дисфункції ще відчутніше проявлятимуться.

Підтвердженням цьому є невідповідність тих аргументів, які наводяться на захист рішення про «призупинення» підготовки до укладання Угоди про асоціацію з ЄС, та реальної мотивації ініціаторів цього рішення, котре йде врозрід з інтересами як переважної частини агровиробників, так і мешканців сільських територій нашої держави.

Наприклад, незважаючи на відносно недавнє запевнення профільного Міністра в тому, що укладення Угоди про асоціацію та створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, дасть змогу українським споживачам отримати доступ до якісних європейських товарів і послуг за невисокими цінами, а сільськогосподарським, харчовим і переробним підприємствам збільшити експорт в Європу не тільки сировини, але й продукції з високим ступенем обробки [9], Президент України, пояснюючи причини, гальмування євроінтеграційного поступу, недвозначно заявив: «Якщо б у такому вигляді угода була підписана, вона б створила складнощі для аграрного сектора. Це я підбираю м'які слова». [19]

Водночас, у відкритому зверненні профільних асоціацій країни, до якого долучилися Європейська Бізнес Асоціація, Аграрний Союз України, Союз птахівників України, асоціації «Український клуб аграрного бізнесу», «Укроліяпром», «Укрцукор», «Укрсоє», «Укркондпром», Українська аграрна конфедерація, Українська зернова асоціація та інші громадські організації, було відмічено, що умови парафованої у березні 2012 року Угоди в цілому вигідні для українського аграрного комплексу (тільки за рахунок безмитного експорту зерна в ЄС у рамках розширених квот аграрії могли додатково отримати зростання доходів у сумі близько 180 млн. євро щорічно) [1].

Аргументи на користь підписання Асоціації з ЄС, як важливої підйоми вітчизняного аграрного сектора та інструменту розвитку сільських територій нашої держави, наводились також у численних публікаціях українських науковців.

Наприклад, академік Е. Лібанова наголосила на тому, що отримання легального доступу на європейські ринки праці, а також долучення до цінностей і соціальних стандартів ЄС, європейського способу життя є важливим засобом покращення демографічної ситуації в Україні (сьогодні з кожної тисячі наших 20-річних співвітчизників до 60-річного віку не доживають 293 особи, або 30%, тоді, як у Польщі цей показник становить 178 осіб, а у Швеції всього 67 осіб) [15].

На думку П. Гайдуцького економічна привабливість ЄС для України полягає насамперед у можливості долучитися до високої культури ефективного ринкового господарювання і підняти до такого ж рівня власну

економіку. Він наголошує на тому, що інноваційність виробництва в ЄС перевищує 75%, відтак територія цього об'єднання виступає унікальним простором високоєфективної інноваційної економіки (середній показник ВВП на жителя в ЄС майже увосьмєро вищий, ніж в Україні, і в 2,5 разу – ніж у Росії; за продуктивністю праці ЄС, особливо його провідні країни, посідає перші позиції у світі: продуктивність праці в єврозоні у 2,5 разу вища, ніж у Росії, і вчетверо – ніж в Україні). Крім того, середній рівень енергоефективності економіки в ЄС втричі вищий, ніж в Росії, і вчетверо – ніж в Україні (сьогодні ЄС – лідер у світі за розвитком так званої зеленої енергетики і дає понад 40% світової відновлюваної енергії) [6].

А. Філіпенко акцентує увагу на тому, що створення зони вільної торгівлі з ЄС дозволить «обнулити» митні збори щодо понад 80% сільськогосподарської та харчової продукції України, а для решти товарів українського експорту до ЄС будуть встановлені пільгові тарифи, зокрема, для певної кількості свинини, м'яса птиці, зерна та ін. [18, с. 35]

Одним із центральних напрямів економічної співпраці України і ЄС, з погляду А. Рум'янцева та А. Вавелюка, має стати створення прогнозованого і безпечного інвестиційного клімату, а також подальше покращення умов ведення бізнесу, що стосується регулювання і нагляду в сфері фінансових ринків та послуг, які слід розглядати як пріоритети. Це дасть змогу залучити значні іноземні інвестиції в модернізацію аграрного сектора економіки, підвищуючи тим самим його інноваційний потенціал, збільшуючи енергоефективність та конкурентоспроможність на світовому ринку [16].

Цей висновок підтверджують і представники вітчизняного аграрного бізнесу, у заяві яких йдеться про те, що передбачене Угодою про асоціацію удосконалення регуляторного середовища шляхом приведення його у відповідність до законодавства ЄС дозволить створити в Україні більш сприятливий бізнес-клімат, що забезпечить надходження інвестицій для подальшого розвитку галузей АПК. Приведення ж системи якості і безпечності харчової продукції в Україні у відповідність до передової практики країн ЄС зробить більш захищеними інтереси споживачів продовольства в Україні [12].

О. Полторацький вказує на те, що поглиблення співробітництва з ЄС могло б дати важливий сигнал або навіть вирішальний поштовх для майбутніх реформ в Україні, адже в цьому разі наша держава повинна буде докорінно змінити нинішні неефективні політичну, адміністративну, правову, економічну, соціальну та освітню системи [14].

Таким чином, позиція переважної частини авторитетних українських учених та експертів іде в розріз із аргументами чільників держави про

нібито серйозні загрози для вітчизняного села, які несе в собі якнайшвидше укладання Асоціації з ЄС. Зокрема, на тлі вищеперелічених аргументів на користь поглиблення євроінтеграції у форматі Асоціації та зони вільної торгівлі, надто непереконливим виглядають судження українського Прем'єра про те, що «село втратить роботу зовсім, а селяни не зможуть навіть вирощувати курей, бо за європейськими стандартами забивати тварин можна лише на спеціальних сертифікованих комбінатах (до того ж ЄС готовий купувати в Україні лише рапс і культури, які будуть виснажувати наші землі, а український агробізнес буде змушений поступитися своїм місцем на внутрішньому ринку великим європейським мережам)» [2].

Така полярність поглядів є підставою для всебічного наукового аналізу мотивації кожної зі сторін та виявлення реальних причин і потенційних наслідків для вітчизняного села самого факту гальмування європейської інтеграції нашої держави.

У цьому контексті першочергову увагу звертають на себе аргументи, які наводяться як з одного, так і з іншого боку.

Так, необхідність якнайшвидшого підписання Угоди про асоціацію з ЄС обґрунтовується, насамперед, аксіологічними та інституційними чинниками: важливістю повернення українського села до європейської системи суспільних і моральних цінностей, низькою ймовірністю підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агробізнесу без його адаптації до корпоративних та управлінських стандартів ЄС, гострою потребою у проведенні інституційної трансформації аграрної економіки України на європейських засадах, зокрема, наданням пріоритетного значення таким організаційно-правовим формам ведення сільськогосподарського виробництва, як фермерство та кооперація, доцільністю приведення у відповідність до вимог ЄС вітчизняного екологічного та земельного законодавства тощо.

Натомість апологети «гальмування» європейської інтеграції у своїх доводах роблять першочерговий наголос на кількісних втратах, яких зазнає вітчизняне сільське господарство, якщо Асоціація з ЄС не буде ретельно продуманою та всебічно обґрунтованою. Це стосується і збитків особистих підсобних господарств, і недоотримання прибутків молокопереробними підприємствами, і недонадходжень до державного та місцевих бюджетів.

Про це, зокрема свідчать однозначні висловлювання нинішнього Прем'єр-міністра України: «На ключовий український товар – пшеницю квота складає всього 1 мільйон тонн, на курятину – 20 тисяч тонн... Угода про асоціацію передбачає скасування експортних мит на соняшник, що призведе до його масового вивозу з країни... Підписання Україною

Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у нинішньому його вигляді призвело б до знищення індивідуальних господарств на селі, так як вони не можуть поки перебувати на норми ЄС. Зокрема, забороняється подвірний забій худоби та продаж м'ясо-молочної продукції, що тільки погіршить економічне становище українського села» [3].

Тобто, якщо абстрагуватися від подробиць, то сьогодні в економіці фактично продовжується дискусія між ідеалістами та матеріалістами, започаткована ще в добу античної філософії та введена в ранг політико-економічного апогею упродовж ХХ століття. Саме тоді відкрито зіткнулися між собою ліберальний і тоталітарний економічні порядки, які ґрунтувалися на еволюційній (ідеалістичній) та конструктивістській (матеріалістичній) парадигмах відповідно. Як відомо, попри всю свою войовничість і фундаментальність, а також «наукову обґрунтованість», економічний конструктивізм, в особі корпоративно-державної (фашистська модель) та адміністративно-планової (радянська модель) економік, зазнав краху.

Проте на його руїнах проросли нові зерна сутнісно неспроможних ідей «раціонального конструювання» суспільства, які, природно, набули свого найбільшого поширення саме на пострадянському господарському просторі (зокрема в Росії, Білорусі, Казахстані, а також значною мірою в Україні). Їх носії продовжують будувати свої концепції, виходячи зі складних арифметичних розрахунків, що виливаються у формування багатокomпонентних економічних балансів, на підставі яких розробляються «всєбічно обґрунтовані» господарські плани. Однак на практиці такі плани «чомусь» завжди виявляються не реалізованими, а «залізни аргументи», якими послуговуються їх конструктори, несподівано втрачають свою неспроможність.

Чому так стається? Насамперед тому, що «соціальні інженери» у своїх теоретичних підходах оминають реальні мікроекономічні процеси, ігноруючи інституційні феномени, які лежать в основі формування та еволюції економічного устрою. Відтак, усі їх розрахунки і плани виявляються відірваними від життя, ефемерними. Саме цим пояснюються численні «непрацюючі закони», «віртуальні стратегії», фінансово неспроможні проекти і програми тощо.

Таким чином, прагнення призупинити підготовку до підписання Угоди про асоціацію з ЄС задля «благих намірів»: зменшення потенційних втрат для вітчизняного агробізнесу, збереження чисельності сільського населення, посилення наповнюваності бюджетів різних рівнів, можна розцінювати не інакше, як чергову спробу «економічних конструкторів»

обдурити базові закони господарського життя на угоду власним амбіціям та інтересам.

Є всі підстави вважати, що результати такого «відтермінування» виявляться такими ж плачевними, як це ставалося завжди, при спробах свідомого конструювання економічних порядків, усупереч магістральним тенденціям еволюції світового ринкового устрою. І весь той час, який українські урядовці планують «посилено готуватися» до Асоціації з ЄС шляхом «максимального врахування» інтересів вітчизняного агробізнесу, виявиться просто марно втраченим часом, упродовж якого проблему ще більше буде загнано у «глухий кут».

По-перше, агрохолдинги, які тотально домінують у сільському господарстві нашої держави, вказану «європаузу» швидше за все використають не стільки для підготовки до посилення своїх майбутніх конкурентних позицій на ринку ЄС, скільки для максимального і швидкого збагачення за той час, що залишиться у них до зміни умов господарювання. Адже в умовах аграрної політики, що реалізовується нинішнім українським урядом і відверто суперечить європейським економічним цінностям, на щось інше важко сподіватися. Відкриті висловлювання профільного міністра про те, що «однією із принципових позицій держави у розвитку аграрного сектора та села – не заважати великим агрохолдингам, тому що це наш експортний потенціал і якір щодо залучення інвестицій» [9], є однозначним сигналом для «агрولاتифундистів» про їх право на всюдозволеність і безкарність.

По-друге, пролонгація терміну утвердження кланово-олігархічних відносин у сільському господарстві України на етапі «підготовки до підписання» стане додатковим чинником вимивання малого та середнього бізнесу, зокрема фермерства та кооперації, з аграрного ринку на користь утвердження монополістичної влади агрохолдингів. Адже на думку експертів, підписання Угоди про Асоціацію з ЄС мало насамперед покращити доступ молодих українських фермерів до інноваційної техніки, високоякісного посівного матеріалу і сучасних засобів охорони рослин. Натомість олігархи, які заробляють на українській землі, не мають наміру ані про неї дбати, ані в неї інвестувати (тим більше, що українська специфіка призвела до того, що агрохолдинги, які контролюють сотні тисяч гектарів сільгоспугідь, ні за що не відповідають, бо ці землі номінально належать державі, або колишнім колгоспникам і радгоспникам, котрі отримали їх на папері і віддали в оренду олігархам, не маючи ані техніки, ані вміння, щоб самостійно на них господарювати) [11].

Підтвердженням цьому є проект державного бюджету України на 2014 рік в якому аграрії можуть отримати навіть більше за традиційно

«розбещених» бюджетними дотаціями металургів. Наприклад, програми, які пропонуються в документі – від підтримки хмелярів і ягідників до відновлення меліоративної системи країни – можуть коштувати близько 13 мільярдів гривень. Однак враховуючи тотальне домінування в аграрному секторі нашої держави агрохолдингів, саме вони виступлять основними реципієнтами бюджетних коштів (не зважаючи на те, що великі підприємства в АПК цілком можуть впоратися і самі). Проте складний процедурний механізм і непрозорість отримання бюджетної підтримки зумовлює те, що основна маса вітчизняних товаровиробників, які цієї підтримки потребують, залишаються її позбавленими. Відтак бюджетні кошти, швидше за все, потраплять лише до 10% найбільших агрохолдингів із загальної кількості тих сільгоспвиробників, що їх потребують [7].

По-третє, не підписання Угоди про асоціацію з ЄС відкладе на невизначений термін трансформацію системи інституційного забезпечення розвитку сільських територій України, зокрема, в частині регулювання аграрного сектора економіки. Це означає, що нині діючі неефективні регуляторні механізми стимулювання сільськогосподарського виробництва збережуть свій вплив і надалі. Насамперед, це стосується безпрецедентної системи податкових пільг для АПК. Адже, на думку аналітиків, нині в Україні діє чимало схем, за якими прибуток у рамках великої, вертикально інтегрованої групи компаній генерується в сільськогосподарському підприємстві з пільговим режимом оподаткування, але при цьому зникає в переробці (як наслідок аграрний сектор по суті перетворюється в офшор усередині країни). Водночас, у багатьох країнах ЄС ситуація прямо протилежна – там сільське господарство є дотаційною галуззю із низькою часткою у загальному обсязі ВВП (у цих країнах завдання аграрного сектора – забезпечувати зайнятість населення в сільській місцевості та продовольчу безпеку країни). Таким чином, найбільшу вигоду і надалі одержуватимуть найкрупніші та прибуткові агрохолдинги, за якими стоять, як правило, тісно наближені до влади олігархи [5].

По-четверте, привертає увагу глава Угоди про асоціацію з ЄС, яка стосується державних закупівель. Як випливає з документа, Україна мала взяти на себе зобов'язання провести інституційну реформу у цій сфері, створивши таку систему закупівель, яка б відповідала принципам та законам ЄС. У рамках реформи наша держава повинна була визначити орган виконавчої влади, який відповідатиме за економічну політику у сфері держзакупівель, а також незалежний орган, який переглядатиме рішення в процесі укладання контрактів. Адаптацію законодавства передбачалося здійснювати шляхом створення та реалізації так званої «дорожньої карти», яка б містила графіки

та результати відповідних змін. На думку фахівців Інституту економічних досліджень, адаптація до європейського формату здійснення держзакупівель допомогла б викоринити корупційний чинник із цієї сфери. Погодились із цією думкою і в Міжнародному центрі перспективних досліджень, директор якого констатував, що Угодою було передбачено достатньо заходів, які б могли суттєво знизити рівень корупції, зокрема і в сфері держзакупівель. За наявності політичної волі, контролю та сприяння з боку ЄС, громадськості, можна було розраховувати на позитивну динаміку в цьому напрямі, оскільки європейські фірми також мали би змогу брати участь у держзакупівлях, а отже, контроль за прозорістю тендерів ставав би двостороннім [8].

Таким чином, відтермінування моменту підписання Угоди про асоціацію з ЄС, означатиме збереження корумпованих схем державних закупівель в аграрному секторі, а відтак і пролонгацію дії неефективного механізму функціонування державно-приватного партнерства на ринку сільсько-господарської продукції.

По-п'яте, у зв'язку з невідписанням Угоди про асоціацію з ЄС продовжиться термін нераціональної та виснажливої експлуатації екологічних ресурсів вітчизняного села. Адже деякі вітчизняні дослідники небезпідставно заявляють про те, що українські агрохолдинги в гонитві за великими прибутками, наносять екології нашої країни непоправної шкоди. Враховуючи ж упевнений рух України в бік ЄС, стає зрозуміло, що після підписання Угоди про асоціацію, такі горе-підприємці, а разом з ними і їх бізнес-імперії стикнуться з серйозними труднощами [17].

Підсумовуючи сказане, слід звернути першочергову увагу на те, що сьогодні одним з основних пріоритетів формування економічної політики розвитку сільських територій у руслі євроінтеграційної парадигми України є потреба у першочерговій відмові від стереотипів конструктивістського мислення. Це означає, що усвідомлення факту необхідності якнайшвидшого підписання Угоди про асоціацію з ЄС виступає центральним пунктом на шляху переходу вітчизняної економіки та її аграрного сектора до інституційної трансформації на засадах ефективності та становлення «конкурентного порядку» [4]. Тобто, підписання Угоди про асоціацію з ЄС дозволить Україні адаптувати на вітчизняний ґрунт цивілізовані механізми еволюційного розвитку сільських територій на основі реалізації принципів субсидіарності, відкритої конкуренції, лібералізації зовнішньоекономічної діяльності та збалансованого розвитку.

Водночас, на стадії імплементації основних положень цієї Угоди, господарські комплекси сільських територій нашої держави неминуче

стикнуться з низкою викликів, пов'язаних із необхідністю їх структурної трансформації, інфраструктурної модернізації, економічної диверсифікації, ринкової самоорганізації та підвищення якості людського капіталу. Саме цим проблемам можуть бути присвячені подальші дослідження цієї проблематики у короткотерміновій та більш віддаленій перспективі.

Список використаних джерел

1. Аграрії заявляють, що їм потрібна асоціація з ЄС, а не турбота Януковича. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/96446>.
2. Азаров розповів про крах України після асоціації з ЄС. – Режим доступу : <http://tsn.ua/politika/azarov-rozproviv-pro-krah-ukrayini-pislya-asociaciyi-z-yes-325366.html>.
3. Ассоциация с ЕС уничтожит украинское село? – Режим доступу : <http://vlasti.net/news/182172>.
4. Борщевський В. Конкурентний порядок як чинник підвищення конкурентоспроможності українських регіонів в умовах європейської інтеграції / В. Борщевський // Вісник Львівської комерційної академії. – 2006. – Вип. 23. – С. 65-68. – Серія економічна.
5. Гаврилюк О. Українські офшори для агрохолдингів / О. Гаврилюк // Дзеркало тижня. – 2013. – № 15. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/ukrayinski-ofshori-dlya-agroholdingiv-_html.
6. Гайдуцький П. Україна-ЄС: проблеми інтеграції / П. Гайдуцький // Дзеркало тижня. – 2013. – № 20. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-_html.
7. Денков Д. Олигархов прийняли в «Семью» / Д. Денков. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/rus/publications/2013/02/27/363229/>.
8. Дубенська О. Угода про Асоціацію: кілька кроків до Європи / О. Дубенська. – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/publication/22/40409.html>.
9. Інтерв'ю Міністра аграрної політики та продовольства М. Присяжнюка // Урядовий кур'єр. – 2013. – 17 вересня. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246682693.
10. Інтерв'ю Міністра аграрної політики та продовольства Миколи Присяжнюка Інформаційному агентству «ForUm» 12 вересня 2013 року. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/8959>.
11. Козак М. Чи зроблять олігархи Україну житницею світу? / М. Козак. – Режим доступу : Чи зроблять олігархи Україну житницею світу?
12. Наведені В. Януковичем негативні наслідки для агропромислового сектора від підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС – це велика політична фальсифікація. – Режим доступу : <http://opinarnodu.com/main/novini/navedeni-v-yanukovichem-negativni-naslidki-dlya-agropromislovogo-sektora-vid-pidpisannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrajinoyu-ta-es-tse-velika-politichna-falsifikatsiya>.

13. Питання укладання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами – членами, з іншої сторони / Розпорядження Кабінету Міністрів України № 905-р від 21 листопада 2013 р. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/npd/list?npdList_stind=21.
14. Полторацький О. Сучасні відносини Україна-ЄС у східноєвропейському та розширеному геополітичному вимірі / О. Полторацький. – Режим доступу : http://194.44.198.61/fk_mv/bulletin/articles/100/fulltext.pdf.
15. Про нові акценти і депопуляцію // День. – 2013. – №233. – С. 8.
16. Румянцев А. П. Реалії та перспективи економічної інтеграції України до Європейського Союзу / А. П. Румянцев, А. А. Вавелюк. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/KNP/147/knp147_83-87.pdf.
17. Смирнова Е. Бахматюк. Экологический коллапс уже близко ... / Е. Смирнова. – Режим доступу : <http://sxemy.com/publications/?id=5082>
18. Філіпенко А. С. Передумови і чинники формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / А. С. Філіпенко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – № 100. – Ч. 1. – С. 31-36.
19. Янукович пояснив зрив асоціації турботою про селян. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/News/96306>.

Борщевский В.В. Ассоциация с ЕС в контексте стратегических приоритетов развития сельских территорий Украины.

Исследуются особенности и факторы развития сельских территорий Украины с учетом перспективы подписания Соглашения об ассоциации с ЕС. Основное внимание уделяется микроэкономическим и институциональным аспектам формирования аграрной политики, направленной на повышение эффективности сельского хозяйства и обеспечения устойчивого развития хозяйственных комплексов сельских территорий Украины.

Ключевые слова: Ассоциация с ЕС, сельские территории, аграрный сектор, экономическая политика.

Borshchevsky V.V. Association with the EU in the context of the strategic priorities of the rural areas of Ukraine.

This survey investigates the characteristics and factors of development of rural territories of Ukraine in view of the prospect of signing of Association Agreement with the EU. The focus is on the micro-economic and institutional aspects of the formation of agricultural policy aimed at improving of the efficiency of agriculture and ensuring balanced development of industries in rural areas of Ukraine.

Key words: Association with the EU, rural territories, sector of agriculture, economic policy.